

Život jako filmová story

(projev k udělení medaile města Jiřímu Moulisovi)

Vážené dámy, vážení pánové,
dovolte mi dnes vyprávět takřka filmový příběh o lidské statečnosti a odvaze. A ovšem také o jejich vždy přítomných protipólech – zbabělosti, udavačství nebo závisti.

Každá hollywoodská biografie o významné osobnosti nutně obsahuje směsici hned několika vzájemně propojených pasáží, aby ten filmový snímek byl jako celek napínavý a uvěřitelný. Zpravidla jde o etapu nerozvážného mládí, kdy se hlavní hrdina – veden svými ideály, lehkostí věku a mizivých životních zkušeností – dopouští větších či menších omylů; dále období na události bohatého středního věku, který je nejvíc určující pro to, aby se daný člověk stal skutečnou a široce respektovanou osobností; nemůže chybět ani závěr aktivní kariéry, který ale nezřídka provází i společenské nepochopení a konečně finální okamžik celoživotního uznání, kdy se celý ten příběh šťastně završí a jímž osobnost – obrazně řečeno – vstupuje do dějin. Život Jiřího Moulise, dvojnásobného předsedy Městského národního výboru v Liberci, rozhodně není žádnou filmovou licencí, přesto však kombinuje všechny tyto náležitosti v míře více než dostatečné a především pravdivé. A nejen to, byly chvíle, kdy ho musela chránit skupina pouličních pistolníků, protože mu šlo o život; a byly chvíle, kdy jako veřejně označený nepřítel režimu musel dvě desetiletí trpělivě snášet všechna příkoří, která ho paradoxně nakonec znovu vynesla na vrchol. Byť jen krátkodobý.

Klapka první. Uniforma. Vraťme se nejprve v čase o rovných 80 let nazpátek. Bylo 4. června 1945a tehdy ještě devatenáctiletý Jiří, původem nástrojař, zrovna nastoupil ke Sboru národní bezpečnosti znovuobrozené Československé republiky. Euforie z osvobození? Chuť pomáhat léta trpce zkoušené zemi, nebo jen sympatie se sílícími rovnostářskými idejemi, které Jiří stvrdil o dva roky později vstupem do komunistické strany? Dost možná to všechno sehrálo nějakou roli, ale patrně největší vliv mělo to, že jeho tatínek Josef byl už prvorepublikovým policejním inspektorem a o dva roky starší bratr Jan vstoupil do SNB rovněž. Jiří nakonec u sboru vydržel pět let, z toho poslední dva roky i ve státobezpečnostní sekci, a většinu služebního poměru strávil v pohraničním Liberci, který tehdy procházel bouřlivým znovuosídlováním po nuceném odchodu několika desítek tisíc

původních německých obyvatel. Vyvázat se ovšem po pěti letech ze služby a k tomu v roce 1950, kdy represe totalitního režimu dosáhly svého prvního drastického vrcholu, to nemohlo být nahodilé ani zbabělé. Jiří Moulis odchod oficiálně zdůvodnil nepodařenou operací křečových žil, skutečnost ale vězela mnohem hlouběji v novém směřování sboru doprovázeném čistkami v původním kolektivu, protože domnělí nepřátelé se tehdy zkrátka hledali všude. A Jiřího nadřízení to dobře věděli. *"Vrch. stržm. Jiří Moulis byl úzce spjat s bývalými osobami a poměry na KV StB Liberec a stavěl se naprosto záporně ke změnám, které zde nastaly a ke snahám k ozdravení celého kolektivu zdejšího krajského velitelství,"* připsal tehdejší krajský velitel kpt. Kupec 22. dubna 1950 na Moulisovu žádost o propuštění a doporučil ji k urychlenému vyřízení. Přesto StB pětadvacetiletého mladíka, který posléze zakotvil jako bezpečnostní referent krajského národního výboru, nepustila ze zřetele tak lehce. Minimálně ještě několik měsíců ho pečlivě sledovala prostřednictvím informátorů a vše zaznamenávala do tajných protokolů. Namátkou třeba takto – *"jmenovaný mimo bytového zařízení nevlastní žádný majetek. Jeho příjem dosahuje až 6.000.– Kčs měsíčně, s kterýmžto platem jest spokojen, jelikož jeho způsob života není náročný. Vysedávání v hostincích aneb večerní zábavy nevyhledává. Často dochází se svojí manželkou do divadla a biografu. Jeho rodinný život jest uspořádaný. Jeví se dosti uzavřené povahy, avšak jeho chování jest částečně povýšené, což svojí bystrostí a inteligentností hodně zakrývá, takže jest dosti na svém pracovišti oblíben."*

Klapka druhá. Reformátor. Rok 1964 už čerstvého čtyřicátníka Jiřího Moulise zastihnul na liberecké radnici v prestižní funkci předsedy Městského národního výboru. Právě dosáhl svého prvního vrcholu v kariéře a začal město rozhýbávat architektonicky, urbanisticky i kulturně. Útvar hlavního architekta, architektonická kancelář SIAL se jmény Moulisových generačních souputníků i mladších tváří, jako byl Hubáček, Masák, Švancer, Švarcová, Patrman či Binar, Liberecké výstavní trhy, velká sochařská sympózia, snaha transformovat statut národních výborů jako územních jednotek státu zpět v obecní samosprávy a především ten elektrizující pocit moct se konečně nadechnout a překrýt všechny ty šedivé tóny života paletou pestřejších barev. To byla druhá polovina šedesátých let v Liberci. Nešlo pochopitelně o ryzí svobodu v tom dnešním smyslu slova, ale posun proti temným 50. letům to byl naprosto viditelný. A Jiří Moulis v tom sehrál jednu z vůdčích rolí.

21. srpen 1968 ale tohle všechno totálně zvrátil. V rámci republiky, města i v osobním životě Jiřího Moulise – politika. V osudné noci nebyl v Liberci, vrátil se teprve nazítří navečer z Prahy, kdy jeho město už bylo plně okupováno sovětskými gardisty. V dalších dnech a týdnech ale – a nejen on sám – projevil mimořádnou statečnost. Politici ve vedení města tehdy s Václavem Havlem, Janem Třískou a dalšími libereckými intelektuály otevřeně vyzývali k veřejnému odporu a před zachvatčiky z východu je musela chránit ozbrojená skupina dobrovolníků; Jiří Moulis osobně posvětil ilegální vysílání televizního studia Sever z vrcholu Ještědu a rada národního výboru jej posléze dokonce uznala za své zařízení; ještě 19. prosince 1968 odmítal přijmout delegaci sovětských vojáků a po upálení Jana Palacha v lednu 1969 pak město schválilo přejmenování Ludmiliny ulice na Palachovu. Název ale samozřejmě – na rozdíl od Sovětů – vydržel jen dočasně. Zkrátka Moulis a lidé kolem něj tohle všechno dělali s velkou osobní odvahou, morální převahou ale i absolutní nejistotou, co přijde za pár hodin, zítra či za týden. Václav Havel tehdejší atmosféru ve městě shrnul brilantně: *"Vzpomínám na příznačnou historku:*

postrachem Liberce a okolí byla jakási stočlenná parta dosti drsných trampů, úřady si s nimi dlouhou dobu nevěděly rady. Tu partu vedl jistý Farář. Krátce po vpádu okupační armády se objevil tento Farář na radnici u předsedy a řekl mu: "Šéfe, jsme vám k dispozici!" Předseda byl trochu zaražen, ale zkusmo té partě zadal úkol: "Dobrá, sundejte tedy v noci všechny cedule s označením ulic, aby se tu okupanti nemohli orientovat. Nehodí se, aby to dělalo SNB." Farář přikývl a druhý den ráno byly pod schody radnice úhledně srovnány všechny liberecké cedule – tedy žádné demolování: čekaly na dobu, kdy budou opět instalovány. Farář ohlásil splnění úkolu a žádal další. Vznikla z toho zvláštní spolupráce, jejímž výsledkem například bylo, že po dvou dnech měli členové Farářovy party na rukávech pásky pomocné stráže VB a po městě chodily tříčlenné hlídky: uprostřed uniformovaný esenbák a po jeho bocích dva dlouhovlasí trampové v džínách jako jeho pomocníci. Tahle parta také vykonávala nepřetržitou strážní službu na radnici, hlídala starostu a přísně kontrolovala všechny, kdo šli do budovy. Byly to sugestivní výjevy, když bylo třeba celé schodiště radnice plné těchto chlapců a oni při své službě hráli na kytary a zpívali "Massachusetts", tehdejší světovou hymnu hippies."

Jiří Moulis ani jeho druzi nemohli posrpnové čistky ve vedoucích funkcích dlouho přežít, už záhy je začaly nahrazovat normalizační husákovské kádry. 1. října 1969 Moulis rezignoval na pozici předsedy městského národního výboru a vrátil se zpět do Montážních závodů

do funkce náměstka ředitele, odkud před pěti lety do úřadu vzešel. I tam ho ale už po pěti měsících přeřadili do funkce řadového technika. *"Pravičáci se stále drží v technickohospodářských funkcích. Těmto lidem je třeba věnovat soustavnou pozornost, sledovat, kam přecházejí, mít přehled o jejich postojích, pracovní aktivitě, platech a pohybu, nedovolit jim, aby se v některém podniku soustřeďovali,"* hřímal v květnu 1970 ze stranické tribuny nově zvolený okresní tajemník libereckých komunistů Rudolf Šec, který vedl frontální zteč proti svým proreformním předchůdcům, jež nastupující vládci hladově odklízeli z cesty.

Klapka třetí. Nepřítel státu. O Jiřím Moulisovi měl přitom normalizační režim následujících dvacet let přehled více než detailní. Státní bezpečnost jej totiž od února 1971 vedla jako nepřátelskou osobu s krycím jménem Šerif a sledovala ho pro podezření z možné protistátní činnosti. Řečeno dobovým kontrarozvědným žargonem, *takto sledované subjekty* byly zcela otevřeně šikanovány ve společenském uplatnění i v zaměstnání vč. záměrného snižování platů. Moulis jako řadový pracovník strávil prvních sedm let u Montážních závodů, dalších třináct pak ve stavebním bytovém družstvu. Byl sledován i vyslýchán. Co přesně Moulisův agenturní svazek obsahoval a kteří lidé z jeho blízkého okolí se podíleli na donášení konkrétních informací, se už nedozvíme. Záznamy byly zlikvidovány hned v první vlně skartací 1. prosince 1989. Krycí jméno Šerif ale ukazuje na mnohé. Normalizační režim totiž měl z inteligentních a oblíbených lidí skutečnou hrůzu. Asi proto, že jeho vlastní představitelé takovými rysy ani zdaleka nedisponovali.

Klapka čtvrtá. Znovu na vrcholu. Jen pár dní poté, co jeho agenturní svazek na vnitřním dvorku kachlíkárny v pražské Bartolomějské ulici strávily plameny, byl Jiří Moulis libereckým Občanským fórem vyzván, aby se po dvaceti letech vrátil do funkce předsedy národního výboru. Stalo se tak 23. ledna 1990, kdy stanul na druhém kariérním vrcholu. Za doslova pár měsíců do prvních obecních voleb od roku 1938 mimo jiné inicioval opravu Masarykovy ulice či náměstí před radnicí, národní výbor pod jeho vedením zahájil první malé privatizace, navázal znovu na své úsilí o obnovení statutu města, což se 4. září 1990 také podařilo – Liberec konečně povýšil na statutární město. A po volbách se měl Moulis zcela přirozeně stát i historicky prvním primátorem. Ale nestal. Zase se ukázalo, že se mění jen politické režimy, ale stinná zákoutí lidských charakterů zůstávají. Stejně jako v roce 1970 dostal

Jiří Moulis přímý zásah z vlastních řad, tentokrát nikoli od normalizačních soudruhů, ale od sametových ničemů. Vydírání z možné skandalizace jeho poválečného působení v SNB, resp. StB nakonec našlo svou odezvu v jeho definitivním odchodu. Osobní svědectví o tom podal po letech Moulisův přítel Jan Šolc – *Přišel jsem za ním s varováním, že pokud neodstoupí od kandidatury na primátora, budou hlásat tlampače na autech před volebními místnostmi "nevolte estébáka Moulise". "Zvaž to, Jirko, s ohledem na své zdraví. Prosím tě, tys byl někdy u StB?" "Ano, půjdeme se projít." Šli jsme tím jeho oblíbeným špacírem od lázní do Lidových sadů a vyprávěl mi podrobně příběh svého mládí. Jak po válce jako voják narukoval k ochraně hranic, odtud byl převelen k SNB. Jako perspektivního ho vybrali k politické policii, ke vznikající státní bezpečnosti, což měl za povýšení i poctu. Po několika měsících, sotva zjistil, kde se ocitl, se nechal ohlásit u náčelníka StB Mádleho a že pro ty nezákonnosti nemůže dál a u služby končí. "To, hochu, nemůžeš, od nás se neodchází..." Nedal se, přišel znovu a opakovaně. "Přijdeš ještě jednou a vyrazím tě, pošlu tě jezdit nákladákem do lomu." I stalo se, ten nákladák ho na roky neminul. A tak je to předem dané, pro koho bude dál estébákem a kdo pojme jeho příběh se znalostí věci a spravedlivěji. Pro dogmatiky bude Jiří Moulis dál estébákem, pro většinu z nás ne. Mohl bych o něm napsat víc, ale rád přenechám vzpomínky pamětníkům. Bylo by smutné, aby tak výrazný liberecký politik měl za jménem bílé místo.*

Klapka poslední. Finále. Po svém druhém odchodu z radnice pracoval Jiří Moulis pro okresní úřad a až do konce života se také věnoval nejen své velké lásce – plavání, ale také činnosti, pro niž se dnes vžil pojem wikipedista. Kompletoval totiž systémově slovníková hesla ze všech oblastí lidského života a mnohdy k nim připisoval své osobní komentáře. Zemřel v ústraní 14. března 2004. A dnes píšeme finální část jeho životního příběhu, na kterou – obrazně řečeno – čekal dalších dvacet let. Dvacet let, po které na něj jeho město málem zapomnělo. To dosud bílé místo za jménem Jiří Moulis nyní slavnostně zaplníme titulem držitel Medaile města Liberec – in memoriam. Za přínos v oblasti rozvoje a demokratizace města. Vážený pane Jiří Moulisi, převezměte prosím z rukou primátora města za svého otce toto ocenění.

16. prosince 2025